

Rookpluimen

SCHOORSTEENBOEK.

Uw voorzitter is al vele jaren bezig met het schrijven van een boek over fabrieksschoorstenen. Sinds de sloop van de schoorsteen in zijn woonplaats Hardenberg houdt het onderwerp hem bezig. Nu ongeveer 30 jaar later zijn veel gegevens verzameld en gebundeld. Zoals het nu lijkt zal het boek van ongeveer 400 pagina's rond april 2017 verschijnen. De teksten werden door Pierre Geelen een collega schoorsteenonderzoeker en Harm Meijer als deskundige vanuit een technisch oogpunt nagezien en van commentaar voorzien. Discussies over verschillende stellingen en dateringen zijn in een goede harmonie besproken. Dit leverde soms aparte inzichten op die tot interessante artikelen leidden. Redactioneel en inhoudelijk zullen Peter Plasschaert en Giel van Hooff de teksten nalezen. Inmiddels zijn er voor de realisatie fondsen benaderd. Voor vormgeving en druk zijn ontwerpen gemaakt die het geheel tot een fraai standaardwerk aangaande de geschiedenis van de schoorsteenbouw in Nederland zal maken. De leden van STIF zullen zeker op de hoogte gebracht worden wanneer de presentatie plaats vindt, en tegen speciale prijs het boek kunnen kopen.

Harm Meijer, Pierre Geelen en Arjan Barnard kijken aandachtig naar het scherm met de tekst.

GEEN KALENDER.

De afgelopen negen jaren is er steeds een STIF schoorsteenkalender verschenen in samenwerking met Harm Meijer Schoorsteenbouw. In negen onderwerpen zijn de belangrijkste vormen van schoorstenen aan bod gekomen en de kalender uitgaves zijn afgerond. Dit jaar ontvangt u nog een fraai foedraal waarin alle kalenders kunnen worden opgeborgen. Mocht u kalenders missen, deze zijn via het secretariaat na te bestellen.

WEBSITE.

Rond het verschijnen van dit nummer zal onze website in een nieuwe vorm beschikbaar zijn. De oude versie is ruim 10 jaar in gebruik geweest maar dringend aan vernieuwing toe. De site krijgt een totaal andere vormgeving en indeling. Een belangrijk voordeel is ook dat door de nieuwe technieken het ook voor ons als bestuur mogelijk is makkelijker informatie en foto's toe te voegen. In de komende maanden zal de site nog aangepast worden met foto's.

AARLE-RIXTEL

Het bestuur was op werkbezoek in Brabant, daarbij troffen we een kleine schoorsteen aan helemaal verscholen in een bosachtig terrein. De schoorsteen hoorde van oorsprong bij een particuliere kas van de Burgemeester van Aarle-Rixtel, het is wel de bedoeling dat de schoorsteen wordt ingepast in nieuwe plannen.

Schoorsteen verborgen in de bossen.

STADSKANAAL

In Stadkanaal wordt de voormalige Philips fabriek gesloopt, de schoorsteen wordt met sloop bedreigd. We hebben deze schoorsteen goed bekeken en hebben een merkwaardige versieringsvorm ontdekt. De stenen hebben om de drie lagen metselwerk een iets afwijkende kleur met mogelijk ook licht van kleur afwijkend voegwerk, waardoor het net lijkt of de schoorsteen uit verschillende “speklagen” bestaat.

Stadskanaal, schoorsteen met “speklagen” in het metselwerk.

EDE

Het verhaal gaat dat in de grote dikke schoorsteen van de voormalige ENKA-fabriek een bedrijfswoning zal worden gehuisvest. Wonen in een schoorsteen? Wij zijn benieuwd naar het resultaat. De 83 meter hoge schoorsteen, qua hoogte en omvang de grootste van Nederland, werd gebruikt voor het afzuigen van gassen die bij het productieproces vrijkwamen. Vanwege oorlogshan-

delingen zou de schoorsteen op 10 mei 1940 opgeblazen worden, omdat deze te veel als bakken herkenbaar zou zijn. Vanwege de snelle inval van de Duitsers werden de soldaten weggeroepen en kon het werk niet voltooid worden. De schoorsteen is in 1927 vermoedelijk door een Duits- of Belgisch bedrijf gebouwd. De omtrek aan de voet is ongeveer 30 meter.

VIANEN

De schoorsteen van de voormalige steenfabriek “de Ossenwaard” in de gemeente Vianen (Utrecht) raakt verder in verval.

De fabriek de Ossenwaard is in 1870 gesticht aan de rivier de Lek. In 1916 kwam bij de fabriek een machinekamer en in 1927 werd in opdracht van J. Klijnstra een nieuwe oven naar het ontwerp van ir. J.J. Wentink gerealiseerd. Waarschijnlijk dateert de huidige schoorsteen ook uit dat jaar.

Sinds de aanleg van het stuwcomplex van Hagestein in 1955 ligt de steenfabriek geïsoleerd op een schiereiland. In 1978 is de steenfabriek buiten gebruik gesteld, en sindsdien raakt het complex steeds verder in verval. In juni 2016 werd de bouwvallige houten dakbedekking gesloopt, de ca. 50 meter hoge schoorsteen is aan de bovenzijde kromgetrokken. Het complex heeft geen enkele monumentenstatus.

WEGWIJZERS

Dit artikel niet verder vertellen! (waarom niet?)

Wij leven in een moderne tijd anno 2016, bij het lezen misschien al 2017. Een tijd van veel elektronische mogelijkheden daar waar het navigatie betreft. Vrijwel elke nieuwe auto heeft een navigatiesysteem ingebouwd. Kaarten worden bijna niet meer gebruikt, ouderwets. De jeugd heeft vaak geen benul van waar een plaats ligt als er naar gevraagd wordt. Toch is er op de weg nog wel ondersteuning, de blauwe wegwijzers van de A.N.W.B. wijzen ons op grote en kleine steden, en als het geen stad betreft maar een ziekenhuis of begraafplaats worden de blauwe borden wit met zwarte letters. Voor een ziekenhuis kent iedereen de letter H. symbool voor

Hospitaal dus ziekenhuis. Iedereen kent dit symbool. Maar we worden ook naar industrieterreinen verwezen, daarbij is er geen een duidend algemeen vignet. Voor onderzoek ten behoeve van het schoorsteenboek viel het mij op dat daarbij als symbool altijd een schoorsteen en een fabrieksgebouw met sheddaken gebruikt wordt. Welke fabriek heeft er nu nog een schoorsteen? Laat staan een rokende schoorsteen. Ziet u bij een spoorwegovergang nog het oude waarschuwingsbord met een stoomlocomotief afgebeeld ?, neen, deze is vervangen door het treintype "koploper" met de hoge bestuurderscabine.

Wegwijzer met sheddaken en niet rokende schoorstenen.

In Pijnacker zien we nog andere rokende variatie.

Merkwaardig dat bij een redelijk nieuw industrieterrein in mijn woonplaats Hardenberg drie verschillende borden te zien zijn, met daarop naast het fabrieksgebouw een kantoorgebouw wat in sommige gevallen een beetje lijkt op de vroegere gashouder.

(Wij als stichting Fabrieksschoorstenen willen deze symbolen graag zou houden, vandaar niet verder vertellen, en geen slapende wegwijzers wakker maken !)

Wegwijzer met gashouder en sheddaken en een niet rokende schoorsteen.

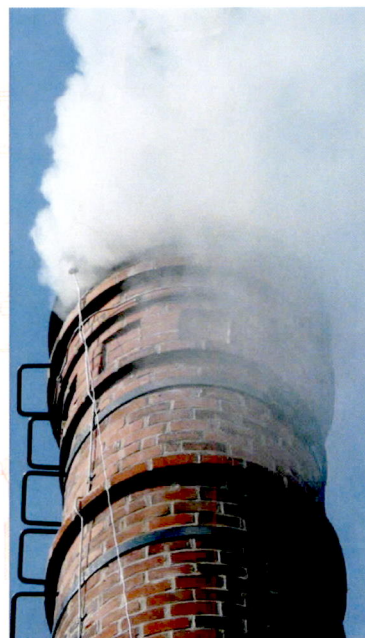
Wegwijzer met rokende schoorstenen en sheddaken.

BLOKKER

De tuindersschoorsteen in Blokker is op vrijdag 26 augustus om 15.00 uur officieel opgeleverd door middel van een officiële handeling door wethouder Judith de Jong. Als afsluiting werd aan een aantal direct betrokkenen/sponsors een diner aangeboden in de historische druivenkas.

De Cultuur Historische Route Blokker (CHRB) heeft de verplaatsing van de schoorsteen gefaciliteerd en is op zoek naar extra financiële middelen om haar doelen te realiseren. Om dat te bereiken en belangstellenden kennis te laten nemen van deze unieke locatie, worden meerdere diners in de druivenkas naast de schoorsteen georganiseerd.

Rook uit de schoorsteen als openingshandeling.

Dineren in de kas.

ARNHEM

Friesland Campina heeft het plan van BPD | Studio Ninedots gekozen voor de herontwikkeling van het Coberco terrein in Arnhem. Het nu nog afgesloten industriële gebied aan de Rijn moet toegankelijk gemaakt worden met en voor Arnhemmers door er een uitgesproken duurzaam en comfortabel stedelijk milieu te realiseren.

Friesland Campina en de Gemeente Arnhem formuleerden de ambitie om de oude Cobercofabriek te transformeren. In vervolg daarop schreef Friesland Campina een tender uit. De afgelopen periode vond een selectieprocedure plaats voor de verkoop van het terrein en deze werd gewonnen door BPD Ontwikkeling dat daarvoor Studio Ninedots' concept: Circulair Cityplot als uitgangspunt nam. Het team is verder uitgebreid met Studio Spacious, BOEi, DELVA Landscape Architects en lokale partners.

AMERSFOORT

De plannen voor herinrichting van het Elisabeth-terrein, in de wijk Randenbroek zijn vergevorderd. Het oude ziekenhuis zal grotendeels gesloopt gaan worden, maar tussen de gebouwen staat nog de schoorsteen van het ketelhuis; de voormalige energievoorziening van het ziekenhuis. In dit ketelhuis stonden ook nog een aantal ketels, maar deze kunnen helaas niet behouden blijven. De schoorsteen blijft wel behouden. Na inspanning van Siesta is het gelukt om de schoorsteen, samen met het ketelhuis, op de monumentenlijst van de gemeente

COLOFON

Website STIF: www.stif.nl

Rookpluimen is het informatiebulletin voor donateurs en sponsors van STIF en verschijnt 2 x per jaar.

De Stichting Fabrieksschoorstenen (STIF) stelt zich ten doel: de bestudering en instandhouding van fabrieksschoorstenen, die tot het industrieel erfgoed gerekend kunnen worden.

Donateur kan men worden door overmaking van: € 20,- voor particulieren, € 115,- voor bedrijven en organisaties, op NL67RAB00384966144, t.n.v. penningmeester STIF, Den Haag.

Secretariaat: G.R. de Weger, Hoefslagmate 90, 8014 HH Zwolle, Tel: 038-4658116, Email: g.r.deweger@wxs.nl

Informatie: A.J. Barnard, voorzitter STIF, Oosteinde 13, 7772 CA Hardenberg, Tel: 0523-261786, Fax: 0523-260867, Email: barna047@planet.nl

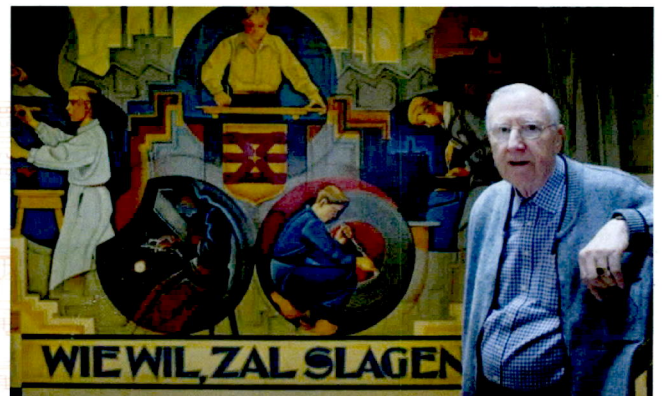

Amersfoort de schoorsteen bij het voormalige Elisabeth ziekenhuis.

Amersfoort te laten plaatsen. Deze schoorsteen is qua opbouw en steengebruik bijzonder. De 35 meter hoge schoorsteen is gebouwd in 1965 door Canoy-Herfkens in gele steen. Binnen Amersfoort is dit een van de laatste overgebleven schoorstenen. van de zeker 45 die er gestaan hebben, goed nieuws dus dat de Elisabeth-schoorsteen behouden blijft. Wederom een succes voor de toekomst van het industrieel erfgoed in Amersfoort.

ENSCHEDÉ

In het Dagblad Tubantia lazen wij enige tijd geleden dat er geprobeerd wordt een fraaie muurschildering in de vroegere ambachtsschool te behouden. De heer Ties Wiegman op de foto hielp als tiener mee bij het schilderen, zijn vroegere tekenleraar de ontwerper en schilder Bram Middelhoek vroeg Wiegman in 1944 om hem te assisteren bij het realiseren van de tekening. Vanwege de afgebeelde schoorstenen willen wij u deze fraaie wandschildering niet onthouden.

Dhr. T. Tiesman bij de muurschildering in de vroegere ambachtsschool.